

Andrzej Kola, Wiesława Matuszewska-Kolowa, Ryszard Boguwolski

Kałdus, pow. Chełmno

Informator Archeologiczny : badania 8, 167-168

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

epoki żelaza i II wczesnośredniowiecznych.

Zarysy jam z wczesnej epoki żelaza odsłaniano na głębokości 30-75 cm. Miały one w planie zazwyczaj kształt kolisty lub owalny, w profilu zaś nieckowaty. Wypełniska, barwy brązowej, o miąższości do 100 cm, zawierały fragmenty naczyń glinianych, polepę i kości zwierzęce. Odkryto fragmenty przedmiotów żelaznych i brązowych, ciężarki tkackie oraz tygielki gliniane. Jeden z obiektów /18/74/, o wymiarach 110 x 120 cm, o kształcie kolistym w planie i nieckowatym w profilu, miał zapewne przeznaczenie kultowe. Wypełnisko jamy, charakteryzujące się ciemnoszarym zabarwieniem, zawierało kilka warstw fragmentów naczyń i szczątki młodego mężczyzny. Intencjonalnie połupane kości ludzkie mogą być świadectwem praktyk kanibalistycznych. Obok kości leżał kamienny toporek oraz pięknie ornamentowane naczynie.

Obiekty stanowiące pozostałości zabudowy osady wczesnośredniowiecznej, pochodzące z dwóch faz - wieku VII oraz XII, nie różniły się od odsłoniętych w poprzednich sezonach badawczych. Zawartość jam, głównie o przeznaczeniu gospodarczym, składała się z fragmentów naczyń glinianych, kości zwierzęcych /w tym ryb/ oraz węgli drzewnych i polepy. Odkryto liczne fragmenty przedmiotów żelaznych, przedmioty kościane, gliniane przeszliki, ozdoby ze szkła i brązu.

Uzyskano nowe informacje dotyczące rozplanowania osad. Uruchomiono znaczną ilość obiektów i pojedynczych przedmiotów zabytkowych od zniszczenia w związku z trwającymi na tym terenie pracami budowlanymi. Niezbędne prace ratownicze na tym stanowisku będą dorywczo organizowane w miarę postępów budowy szpitala.

KAŁDUS, pow. Chełmno

Katedra Archeologii Uniwersytetu
im. Mikołaja Kopernika w Toruniu

Badania prowadził mgr Andrzej Kola /autor sprawozdania/przy współpracy mgr Wiesławy Matuszewskiej-Kolowej i mgr Ryszarda Boguwołskiego. Siódmy sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne, osada kultury łużyckiej z okresu halsztackiego i wczesnego okresu lateńskiego.

Badania stanowiły kontynuację prac nad wczesnośredniowiecznym, chełmińskim zespołem osadniczym - Chełmem piastowskim. Wykopy badawcze umiejscowiono w trzech różnych punktach rozległego grodziska - członu A /stanowisko 6/. Wykop pierwszy, o rozmiarach 6 x 3 m zlokalizowano w zachodniej części grodziska, tuż przy krawędzi wysoczyzny opadającej ku Jezioru Starogrodzkiemu. Wykop drugi o rozmiarach 4 x 4,5 m usytuowano na szczycie zewnętrznego wału grodziska, natomiast wykop trzeci o po-

wierzchni 8 m² /4 x 2 m/ umiejscowiono w dolnej części wewnętrznego skłonu wału grodziska, otaczającego od strony wysoczyzny majdan osady.

W wykopie pierwszym stwierdzono występowanie 8 głównych warstw kulturowych pochodzących z okresu wczesnośredniowiecznego i okresu halsztackiego i wczesnolateńskiego. Ich ogólna miąższość wynosiła około 3,0 m. W warstwach tych brak jakichkolwiek elementów zabudowy wskazujących na rozplanowanie domostw, stwierdzono w nich bowiem /w warstwach/ znaczne zniszczenie układu pierwotnego i przemieszczenie zabytków. Warstwy 1-5 stanowią pozostałość po osadzie wczesnośredniowiecznej z X-XIII w., natomiast niżej zalegające reprezentują relikty osady kultury łużyckiej.

Wykop drugi, na wale grodziska, ze względów technicznych eksplorowano jedynie do głębokości 275 cm /sypki grunt/. Wydzielono tu 5 zasadniczych warstw kulturowych, stanowiących górną partię trzonu wału grodziska. Były to warstwy piaszczyste lub piaszczysto-gliniaste, przy czym w warstwie 4 stwierdzono rusztową konstrukcję w postaci spalonych bierwion ułożonych poprzecznie do biegu wału. Nie stwierdzono tu występowania ruchomego materiału zabytkowego. W świetle wyników badań uzyskanych z innych wykopów grodziska przyjąć należy, iż wał ten wzniesiono około połowy X w.

W wykopie trzecim, gdzie osiągnięto calec na głębokości 2,20 m, wydzielono 7 warstw kulturowych, z których warstwa 4 i 5 reprezentują kulturę łużycką, a 6 i 7 nie zawierały zabytków. Po zostało, powierzchniowe warstwy 1-3 pochodzą z okresu wczesnośredniowiecznego. Szczególnie interesująco przedstawia się warstwa 3, zawierająca znaczne skupisko kamieni i zaprawy wapiennej - pozostałość po budowlu kamiennej bliżej nieokreślonego charakteru, zapewne sakralnego. W świetle przesłanek stratygraficznych wzniesienie tej budowli nastąpić musiało na przełomie X i XI w., lub w pierwszej połowie XI w.

KAMIEŃ POMORSKI

Muzeum Narodowe
w Szczecinie

Badania prowadził mgr Władysław Garczyński. Finansowało Muzeum Narodowe w Szczecinie. Pierwszy sezon badań. Kościół Mariacki.

Kościół Mariacki - obecnie sala widowiskowa PDK - stoi na terenie grodziska /stanowisko 1/, które było obiektem badań w latach 1959-1961. Ze źródeł pisanych dowiadujemy się, że w czasie chrystianizacji Pomorza, misjonarz, biskup Orton z Bambergu zbudował w Kamieniu 2 kościoły /1124 r./. Przypuszczano, że jeden z nich mógł być wzniesiony w siedzibie księcia Warcisława I, i że kościół Mariacki stoi na miejscu poświęconym